

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 2 Mart 2016

Borçlanan Türkiye

Hazine eski müsteşar yardımcısı sayın **Hakan Özyıldız** kendi blog sayfasından uzunca bir süredir Türkiye'nin onarılamaz boyuttaki borç temposuna dikkat çekiyor. Bu yazımızda sayın Özyıldız'ın bizlere sunduğu verileri tanıtmak arzusundayım.

2000'li yılların Türkiye ekonomisinde dış kaynak bağımlılığının giderek derinleştiği bir dönem olduğunu biliyoruz. Türkiye bu dönemde giderek daha da artan biçimde, yurt dışından sermaye girişleri –ve dolayısıyla dış borçlanma, olanağı sürdürülebildikçe büyüyen, aksi halde durağanlaşan tipik bir *bağımlı ekonomi* görünümündedir. Aşağıdaki tablo AKP döneminde Türkiye'nin dış borçlanma temposunu ve bileşenlerini gözler önüne sermektedir.

Tablonun ilk iki sütununda 2002 itibariyle Türkiye'nin iç ve dış toplam borçları hem düzey (milyar TL), hem de milli gelire oran olarak sergilenmektedir. 2002'de kamu sektörü toplam borcu, özel sektörün yaklaşık 2.5 misli olup, milli gelire oran olarak yüzde 80 düzeyindedir. 2002'den 2015'e kamunun toplam borcu 450 milyar artış göstermiştir. Buna karşın, kamunun borçlanması milli gelir artışının gerisinde seyretmiş ve oransal olarak yüzde 36.8'e geriletilmiştir.

Ancak Türkiye söz konusu dönemde sadece ülkemizde değil, gelişmiş / az gelişmiş hemen bütün kapitalist pazar ekonomilerinde yaşanan bir olguya tanıklık etmiş ve *özel sektör borçlanmasının kamu borcunu ikame ettiği* bir olguya karşı karşıya kalmıştır. Nedenlerini küresel ekonomide yaşanan olağanüstü döviz bolluğuna ve faiz oranlarındaki tarihsel çöküntüye bağladığımız bu gelişme sonucunda, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de özel sektörün borçlanma iştahı ivmelenmiştir.

Türkiye'nin Borç Stoku Göstergeleri

	2002		2015	
	Milyar TL	Milli Gelire Oran (%)	Milyar TL	Milli Gelire Oran (%)
Hazine	242.7	71.3	677.6	34.5
İç Borç Stoku	149.9	44.0	490.1	22.4
Dış Borç Stoku	92.8	27.3	237.5	12.1
KİT Borçları	27.6	8.1	38.0	1.9
Diğer Kamu	1.3	0.4	14.0	0.7
Toplam Kamu Sektörü	271.6	79.8	721.4	36.8
Özel Sektör Kredi Borcu	87.8	25.8	1,418.9	72.3
Hanehalkları	6.6	1.9	401.2	20.4
Toplam Özel Sektör	94.4	27.7	1,820.1	92.7
Türkiye Toplam (Kamu + Özel)	366.0	107.5	2,541.5	129.5

Tabloda özel sektörün borçlanma temposuna ilişkin veriler çarpıcıdır. Türk özel sektörü 2002'den 2015'e toplam borçlarını 1 trilyon 725 milyar TL arttırarak, 1.8 trilyona çıkartmıştır. Bu rakam milli gelirin yüzde 92.7'sine ulaşmaktadır. Bu süreçte hanhalklarının tüketici borçları neredeyse ihmal edilebilir bir düzeyden (2002'de 6.6 milyar TL) 2015'te 401 milyar TL'ye sığramıştır.

Türkiye'nin *kamu artı özel* toplam borçları 2002'de 366 milyar TL ile milli gelirin yüzde 107.5'i iken, 2015'e gelindiğinde 2.5 trilyon TL'ye çıkmış, milli gelire oran olarak ise yüzde 129.5'ine yükselmiştir.

Borçlanma, “*mucize büyüme*” öykülerinden yola çıkıp, “*ama yol yaptılar*” ya da “... *ama çalışıyorlar*” sözcükleriyle süslenen Türkiye ekonomisinin on beş yıllık serüvenini betimleyen en önemli değişkendir.